

Rietumeiropas mākslas vēstures programma
iestājpārbaudījumam LMA Mākslas zinātnes nodaļas
Vizuālās mākslas un kultūras vēstures un teorijas
apakšnozarē

Senā Ēģipte (5. g. tūkst. b. – 4. gs. p. Kr.)

Ēģiptes ģeogrāfiskie un klimatiskie apstākļi. Centralizētas despotiskas faraona varas izveidošanās. Ēģiptiešu reliģiskie priekšstati un to loma mākslas attīstībā. Ēģiptes arhitektūras vispārējie principi. Izcilākie kapeņu un tempļu kompleksi. Faraonu Džosera un Snofru piramīdas. Piramīdas Gīzā. Tempļi Karnakā un Luksorā. To kompozicionālā uzbūve, masas un telpas attiecības, dekora izmantojums. Ēģiptes tēlniecības vispārējās stilistiskās iezīmes. Saistība ar reliģiskajiem ticējumiem. Cilnis un apaļskulptūra. Narmera paleta (stēla). Portreti – priesteris Kaapers, Rahoteps un viņa sieva Nofrete, rakstvedis Kaī, Ehnatons, Nofretete. Ramzesa II kolosi no tempļa Abu-Simbelā.

Antīkā māksla

Grieķija (7.-4. gs. p. Kr.)

Grieķu mākslas nozīme pasaules mākslas attīstībā. Arhaikas periods (600.-480. p. Kr.). Brīvi stāvošas skulptūras attīstība. Kurosi un koras. Tempļis kā grieķu arhitektūras nozīmīgākā sastāvdaļa. Ordera sistēmas izveidošanās. Doriskais, joniskais, korintiskais orderis. Klasikas periods (480.-323. p. Kr.). Tempļi Pestumā. Atēnu Akropoles ansamblis kā arhitektūras un tēlniecības sintēzes risinājuma izcils piemērs. Atēnu Akropoles uzbūve, galvenās celtnes. Ideālās harmonijas meklējumi grieķu tēlniecībā. Oriģināls un kopijas. Tēlnieciskās kompozīcijas problēma, kustības risinājums. Klasikas perioda izcilākie tēlnieki – Mīrons (“Diskobols”), Poliklets (“Dorifors”), Feidijs (viņa nozīme Atēnu Akropoles tēlniecisko rotājumu radīšanā). Vēlīnās klasikas tēlniecība – Prāksitels (“Hermejs ar mazo Dionīsu”), Līsips (“Apoksiomens”), Skops (“Menāda”). Grieķu keramika un tās apgleznojumu nozīme izpratnē par glezniecības attīstību. Ģeometriskais, melnfigūru, sarkanfigūru stils.

Roma (4. gs. p. Kr.-4. gs.)

Etrusku un grieķu mākslas nozīme Romas mākslas veidošanās procesā. Antīkās Romas nozīmīgākie sasniegumi arhitektūrā – laukumi (Trajāna forums), tempļi (Panteons), amfiteātri (Kolizejs), bazilikas, termas. Triumfa arkas un kolonas (Tita arka, Trajāna kolona). Mākslinieciskā un racionālā elementa saliedējums inženiertehniskajās būvēs. Marcija akvedukts, akvedukts pie Nimas (Francijā) – t. s. Gāras tilts (*Pont du Gard*), Alkantaras tilts (Spānijā) kā arku substrukcijas izmantojuma piemēri. Romiešu tēlniecība. Portrets un vēsturiskais cilnis. Augusta, Vespasiāna, Karakallas, Antinoja portreti. Marka Aurēlija jātnieka statuļa. Trajāna kolonas ciļņi.

Viduslaiku māksla Romānika (11.-12. gs.)

Romānikas stila pamatiezīmes. Sakrālās arhitektūras attīstība un Klinī klostera trešās baznīcas Francijā nozīme šajā procesā (baznīca nav saglabājusies). Romānikas dievnama konstrukcija, plāns, arhitektonisko masu kompozīcija. Dievmātes katedrāle Puatjē (Francijā), Vormsas, Špeiras katedrāles (Vācijā). Katedrāļu rotāšanas principi. Tēlniecība. Reljefi portālos (Muasakas Sv. Pētera baznīcā Francijā, Otenas katedrālē Francijā) un kapiteļos. Monumentālā glezniecība un lietišķā māksla. Miniaturas svētajos rakstos.

Gotika (13.-15. gs.)

Gotikas stila pamatiezīmes arhitektūrā. Gotika Francijā. Abats Sižē (*Suger*) kā gotikas stila aizsācējs un Sendenī klostera baznīcas apsīda kā pirmā gotikas arhitektūras risinājuma piemērs. Gotiskās katedrāles konstrukcija, plānojums, telpiskais risinājums, dekoratīvie elementi. Parīzes Dievmātes katedrāle, Reimsas un Amjenas katedrāles. Gotiskā mākslu sintēze. Gotika Vācijā, Anglijā. Tēlniecības attīstība. Cilvēka tēla traktējums. Reimsas katedrāles skulptūras, Naumburgas un Bambergas katedrāļu (Vācijā) ciļņi un apaļskulptūras. Vitrāžas, stājglezniecība un miniatūru glezniecība. Lietišķās mākslas attīstība. Relikvāriji un emaljas tehnikas pielietojums.

Renesanses māksla

Itālija. 15.-16. gs. 1. trešdaļa

Renesanses termina pamatojums. Antīkā māksla kā renesanses mākslas pamats.

15. gs. – agrā renesanse

Arhitektūra

Filipo Brunelleski (1377-1446) un viņa celtnes Florencē – Florences katedrāles kupols, Bāriņu nams (*Ospedale degli Innocenti*), Paci kapella. Laicīgās arhitektūras attīstība. Palaco (*palazzo*) kā svarīga renesanses arhitektūras sastāvdaļa. **Leona Batistas Alberti** (1404-1402) celtnes – *Palazzo Rucellai* Florencē, *Sant'Andrea* baznīca Mantujā.

Tēlniecība

Donatello (1368?-1466) kā izcilākais 15. gs. tēlnieks Itālijā (Svētais Juris, Gatamelatas jātnieka statuja, Dāvids).

Glezniecība

Mazačo (1401-1428) kā renesanses glezniecības pamatlicējs. Gleznojumi *Sta. Maria del Carmine* klostera Brankači kapellā Florencē. “Trīsvienība” Florences *Sta. Maria Novella* klostera baznīcā. Glezniecības attīstība 15. gs. vidū un beigās. **Sandro Botičelli** (1444/5-1510) “Venēras dzimšana”, Pjero Della Frančeska (ap 1415/20-1492) freskas “Augšāmcelšanās” (*Sansepolcro*), cikls Areco Sv. Franciska baznīcā, **Andrea Mantenja** (1431-1506) freskas Mantujas pils *Palazzo Ducale* Laulāto draugu istabā (*Camera degli Sposi*), glezna “Mirušais Kristus”.

16. gs. – dižrenesanse

Leonardo da Vinči (1452-1519) daiļrade; “Mona Liza” (Džokonda), “Madonna grotā”, freska “Svētais vakarēdiens” Milānas *Santa Maria delle Grazie* klostera ēdamtelpā.

Rafaela Santi (1483-1520) daiļrade; freskas Vatikāna pilī t. s. stancu (*stanza*) gleznojumi – “Atēnu skola” un “Eliodora izdzīšana”, stājglezniecības darbi “Siksta Madonna”, “Pāvests Leo X ar kardināliem”.

Mikelandželo Buonaroti (1475-1564) daiļrade; Dāvids, Siksta kapellas griestu gleznojumi, Jūlija II kapa piemineklis (Mozus *S. Pietro in Vincoli* baznīcā Romā), Mediči kapellas skulptūras *S. Lorenzo* baznīcā Florencē.

Ticians (1490?-1476) un renesanses glezniecība Venēcijā. Ticianas “Urbīno Venēra”, “Asunta” un “Pezāro ģimenes madonna” *Santa Maria Gloriosa dei Frari* baznīcā, “Svētais Sebastians”, portreti – Ipolito Riminaldi, Pāvests Pāvils III ar mazdēliem.

16. gs. arhitektūra Itālijā

Nīderlande – Jans van Eiks (1390-1441), Arnolfīni ģimenes portrets; Pīters Breigels Vecākais (1525/30-1569), “Aklie”.

Vācija – Albrehts Dīrers (1471-1528) “Četri Apokalipses jātnieki”, “Ādams un Ieva”, “Četri apustuļi”.

17. gadsimta māksla

Baroks

Baroka stila vispārējās pazīmes.

Baroks Itālijas arhitektūrā

Džovanni Lorenco Bernīni (1598-1680) Sv. Pētera katedrāles ansamblis Romā.

Frančesko Borromīni (1599-1667) Sv. Karlo (*San Carlo delle Quattro Fontane*) baznīca Romā, Sv. Ivo baznīca Romā.

Vēlais baroks Itālijā

Gvarīno Gvarīni un **Filipo Juvara**.

Vēlā baroka arhitektūra Vācijā

Baltasars Neimans un Vircburgas rezidence. Fircenhailigenas baznīca.

Baroks glezniecībā

Itālija

Mikelandželo Merisi da Karavadžo (1573-1610) – “Matveja piesaukšana”, “Zaula atgriešana”, “Marijas nāve”.

Flandrija

Pīters Pauls Rubenss (1577-1640) – “Krusta pacelšana”, “Leikipa meitu nolaupišana”, “Helene Furment ar bērniem”.

Reālisms

Spānijā

Djego de Silva Velaskess (1599-1660) – Filipa IV ģimenes locekļu portreti, Pāvesta Innocentija X portrets, “Meninas”, “Venēra ar spoguļi”, “Bredas nodošana”.

Holandē

Rembrants Harmens van Reins (1606-1669) – “Doktora Tulpa anatomija”, “Pašportrets ar Saskiju”, “Nakts sardze”, “Pazudušā dēla atgriešanās”.

Klasicisms

Klasicisma veidošanās 17. gs. Francijas arhitektūrā.

K. Perro celtā Luvras austrumu fasāde.

“Liels stils” un Versaļa.

Klasicisms 17. gs. glezniecībā.

Nikolā Pusēns (1594-1665) – “Trankreds un Ermīnija”, “Arkādijas gani”, “Floras valstība”.

18. gadsimta māksla

Rokoko franču tēlotājā mākslā un arhitektūrā

Žans Antuāns Vato (*Watteau*, 1684-1771) – “Ceļojums uz Kitēras salu”.

Fransuā Bušē (*Boucher*), **Onorē Fragonāra** (*Fragonard*) glezniecība.

Parīzes hotelji un jaunā stila ietekme uz interjeru raksturu.

Klasicisms glezniecībā 18. gs. beigās un 19. gs. sākumā

Žaks Luī Davids (1748-1825) – “Horāciju zvērests”, “Marata nāve”, “Rekamjē kundzes portrets”.

Klasicisma tālāka attīstība arhitektūrā 18. gs. beigās un 19. gs. sākumā.

Ž.A. Gabriela mazais Trianons, Konkordijas laukums Parīzē, **F. Vinjona** (*Vignon*) Sv. Madlēnas baznīca.

19. gadsimta māksla

Romantisms

Romantisms franču glezniecībā

Teodors Žeriko (*Gericault*, 1791-1824) – “Medūzas plosts”.

Ežēns Delakruā (1798-1863) – “Dantes laiva”, “Hiosas slaktiņš”, “Brīvība un barikādēm”, “Sardanapala nāve”.

Romantisms Vācijā - **Kaspars Dāvids Fridrihs**, **Filips Oto Runge**.

Romantisms Anglijā – **Viljams Tērnors** (*Turner*), **Džons Konstebls** (*Constable*).

Romantisms Spānijā. **Fransisko Goijs** (1746-1828) – “Saulsargs”, “Flagelantu procesija”, “Kārļa IV ģimenes portrets”, “Kailā Maha” (*Maja Desnuda*).

Historisms (eklektisms) arhitektūrā un tā sasaiste ar romantismu.

Reālisms franču glezniecībā.

Gistavs Kurbē (*Courbet*, 1819-1877) – “Akmeņu skaldītāji”, “Apbedīšana Ornānā”.

Žans Fransuā Milē (*Millet*, 1817-1875) – “Sējējs”, “Vārpu lasītājas”.

Onorē Domjē (*Daumier*, 1808-1879) – “Trešās klases vagoni”.

19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākuma māksla

Impresionisms

Impresionisma vispārējie principi, dzīves skatījums, gleznnieciskā izteiksme. Kompozīcija, tās fragmentārisms.

Franču impresionistu gleznniecība. **Eduārs Manē** (*Manet*, 1840-1926) – “Folī-Beržē bārā” u. c.

Franču impresionisti – ainavisti – **Klods Monē** (*Monet*), **Kamils Pisaro**, **Alfreds Sislejs**.

Franču impresionisti – figurālisti – **Ogists Renuārs** (*Renoir*), **Edgars Degā** (*Degas*).

Impresionisma tēlniecība. **Ogista Rodēna** (*Rodin*, 1840-1917) daiļrade – “Domātājs”, “Kalē pilsoņi”, piemineklis Balzakam.

Postimpresionisms

un tā ievērojamākie pārstāvji franču gleznniecībā

Pols Sezāns (*Cezanne*, 1839-1906) – ainavas, klusās dabas, portreti.

Vinsents van Gogs (*Gogh*, 1853-1890) – portreti, klusās dabas, ainavas.

Pols Gogēns (*Gauguin*, 1848-1903) un viņa Taiti salā gleznotie darbi.

Jūgendstils

Jūgendstila izpausmes arhitektūrā, lietišķajās mākslās. Racionālisms un vēlme rotāt kā svarīgas jūgendstila iezīmes. Mākslu sintēzes meklējumi. Jūgendstila atšķirīgie nosaukumi dažādās zemēs un tā formveides principu dažādība (Brisele, Vīne, Mīnhene, Darmštate, Nansī u. c.)

20. gadsimta māksla

Fovisms

Fovisms kā “klasiskā modernisma” agrākais virziens. Krāsu kontrasti, motīvu vienkāršība, tiekšanās pēc izteiksmes tiešuma un iedarbīguma. **Andrī Matiss** (*Matisse*, 1869-1954) un fovisms kā viņa gleznniecības koncepcijas pamats. Dekoratīvisms un izsmalcinātība Matisa darbos “Deja”, “Mūzika”.

Ekspresionisms

“**Tilta**” (*Die Brücke*) grupa – **E. Kirhnērs**, **E. Nolde**. Formu ģeometrizedāta vienkāršība, krāsoņu apzināta nesaskaņotība.

“**Zilais jātnieks**” (*Der Blaue Reiter*) – **V. Kandinskis**, **F. Marks**. Krāsu kontrasti, emocionāla ekspresija, misticisma elements.

Kubisms

Kubisms kā pretmets vēlajam impresionismam un jūgendstilam. Atteikšanās no viena skatu punkta un naturālistiskas pareizības tēlojumā. Formu ģeometrīzācija.

Ž. Braks (*Braque*). **P. Pikaso** (1881-1973) daiļrades kubisma periods.

Ieteicamās literatūras saraksts

Kačalova T., Pētersons R. Mākslas vēstures pamati / 3., pārstrādātais, papildinātais izdevums. – Rīga, Zvaigzne ABC, 2005.

Gombrihs E. H. Mākslas vēsture. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.

Lanerī-Dažāna N. Glezniecības enciklopēdija. – Rīga: Jumava, 2004.

Frida R. Karasā P., Markadē I. Mākslas enciklopēdija: Glezniecības virzieni. – Rīga, Jumava, 2002.

Sērijā “Mazā mākslas enciklopēdija”:

Grosmane E. Gotika. – R., 1995.

Kačalova T. Renesanse. – R., 1995.

Kļaviņš E. Jūgendstils. – R., 1994.

Kļaviņš E. Simbolisms. – R., 1994.

Kļaviņš E. Postimpresionisms. – R., 1994.

Kļaviņš E. Impresionisms. – R., 1994.

Kļaviņš E. Kubisms. – R., 1994.

Kļaviņš E. Fovisms. – R., 1994.

Hartt F. A History of painting, sculpture, architecture. – N. Y.: Harry N. Abrams, Inc., 1989.

Janson H.W. History of Art. Third edition. – N. Y.: Harry N. Abrams, Inc., 1986.

Read H. The meaning of art. – G. B. (1950., 51., 54. un sekojošo gadu izdevumi).

Andreae B. The art of Rome. – N. Y.: Harry N. Abrams, Inc., 1977.

Hartt F. History of Italian Renaissance Art. – N. Y.: Harry N. Abrams, Inc., 1986.

Gerson H. Rembrandt Paintings. – N. Y., 1968.

Sērijā “Time – life library of art”:

Russel F. The world of Dürer. – N. Y., 1968.

Halle W. H. The world of Rodin. – N. Y., 1969.

Wallace R. The world of Rembrandt. – N. Y., 1968.

Prideux T. The world of Delacroix. – N. Y., 1966.

Williams J. The world of Titian. – N. Y., 1968.